

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Бабчук О. Г., Фіщенко О. М. Особливості дитячих страхів.....</i>	<i>7</i>
<i>Бондаренко Т. Особливості розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>13</i>
<i>Булгакова О. Ю., Осадча Е. В. Розвиток спостережливості у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>18</i>
<i>Державенко М. А. Виховання соціальних умінь дітей третього року життя в комунікативній діяльності.....</i>	<i>24</i>
<i>Корибут І. Ю. Особливості прояву дитячих страхів у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>29</i>
<i>Корнєва С. Особливості розвитку самостійності у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>35</i>
<i>Кримова Н. О., Мельничук М. Г. Психолого-педагогічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>41</i>
<i>Кримова Н. О., Капліста Д. С. Агресія сучасних дітей старшого дошкільного віку: чинники та наслідки.....</i>	<i>47</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ігнат'єва А. І. Управлінський погляд на формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників.....</i>	<i>53</i>
<i>Кудрявцева О. А., Прокопова Г. С. Управління якістю формування родинних цінностей дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор.....</i>	<i>60</i>
<i>Кудрявцева О. А., Чебан Ю. В. Управлінський контекст формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ.....</i>	<i>67</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ганган І. А. Управління якістю формування соціально-комунікативних умінь старших дошкільників через ігровий простір.....</i>	<i>74</i>
<i>Магда А. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>81</i>

кол.: І. С. Попович, С. І. Бабатіна, І. Р. Крупник та ін. Херсон: ВД «Гельветика», 2018. С. 243–246.

6. Філімонова Т. В. Психолого-педагогічна підготовка дітей до школи: навчально-методичний посібн. Миколаїв: СПД Румянцева, 2020. 218 с.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ІГРОВИЙ ПРОСТІР

**К.пед.н., доц. О. А. Кудрявцева
Магістрантка І. А. Ганган**

У сучасному суспільстві особлива увага приділяється формуванню комунікативних умінь і соціальних навичок у дітей дошкільного віку. Це пов'язано з необхідністю підготовки дітей до успішної інтеграції у соціум, розвитку їхньої здатності до ефективної взаємодії з оточуючими та створення сприятливих умов для особистісного розвитку. Виховання дітей дошкільного віку повинно сприяти розвитку їхньої соціальної компетентності та комунікативних умінь, які є основою для майбутнього успішного життя в суспільстві.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, зазначено, що одним з основних напрямків виховання є соціально-комунікативний розвиток. Він включає розвиток умінь спілкуватися з дорослими та однолітками, здатність домовлятися та враховувати інтереси інших, взаємодіяти у різних видах діяльності, а також мати позитивне ставлення до себе та інших [3].

Формування соціально-комунікативних умінь дошкільників досліджували: В. В. Захарченко, О. Г. Косенчук, С. М. Курінна, М. В. Листопад, С. Л. Логвинчук, В. О. Любчак, С. І. Матвієнко, О. С. Монке, В. Л. Пономарьова, І. П. Рогальська-Яблонська та інші.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні формування соціально-комунікативних умінь у старших дошкільників через ігровий простір у управлінському аспекті.

М. В. Автюхович зазначає, що доцільніше формувати комунікативну компетентність засобами казки, оскільки вона сприяє збагаченню мовленнєвого досвіду дошкільників, розвитку зв'язного мовлення. Діти можуть створювати і планувати сценарії власних казок, під час ігрових діалогів працювати над виразністю слів та поповнювати словниковий запас [1].

Г. О. Бетіна зосереджувалась на аналізі впливу ігрового простору (ігор та ігрових вправ) на соціальний розвиток дошкільників, зокрема таких показників соціальної протокомпетентності, як: розвиток комунікативних здібностей, готовність бути частиною колективу, розвиток емоційного інтелекту, адекватна реакція під час конфлікту та (або) стресу. Дослідниця відзначила наявність позитивної динаміки стосовно розвитку перелічених компетенцій [4].

С. Л. Логвинчук досліджувала використання дидактичних ігор, вправ та творчих завдань у розвитку комунікативних здібностей дошкільників. Наприклад, чітко вимовляти звуки допоможуть звукові кубики, аудіозаписи для звуконаслідування, артикуляційні вправи та ігри: «Жуки», «Назви і відгадай», «Луна», «Чого бракує», «Крамниця», «Літаки» та інші [5].

М. М. Айзенбарт пропонує наступну систему ігор для формування соціально-комунікативної компетенції дошкільників: «Невербальна казка», «Зламаний телефон», «Що відчуваєте», «Сонячний зайчик» та інші для розвитку когнітивного критерію; «Посмішка», «Чарівні окуляри», «Хвили», «Закінчи речення», «Передання почуттів» та інші для розвитку емоційного критерію; «Діалоги», «Через скло», «Ввічливі слова», «Компліменти» та інші для розвитку комунікативно-інтерактивного критерію [2].

В. Л. Пономарьова, В. В. Захарченко обґрунтовують ва-

гомий вплив сюжетно-рольових ігор на соціально-комунікативну компетентність дошкільників. Ці ігри можна розглядати як джерело формування соціальної свідомості, подальшого розвитку комунікативних умінь, удосконалення навичок спілкування та взаємодії з оточуючими, засвоєння прийнятих цінностей та норм, позитивного відношення до різноманітних видів діяльності (праці чи творчості тощо) [6].

З метою діагностики рівнів сформованості соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку проведено експериментальна робота: констатувальний, формувальний та контрольний етапи, на базі Одеського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 80 Одеської міської ради в якій приймали участь 2 старші групи з загальною кількістю 40 дітей старшого дошкільного віку.

Констатувальний етап включав розробку критеріїв та показників сформованості соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку. Схарактеризовано три рівні сформованості соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку (високий, середній, низький).

Задля визначення ступеню прояву показників сформованості соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку було використано наступні діагностувальні методики: методика А. Щетиніної, методика Ю. Орлової, спостереження за проявами соціально-комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності при спілкуванні з однолітками та комунікативно-діагностувальна методика-гра.

Було встановлено, що в експериментальній групі (ЕГ) «Веселка» лише 1 дитина (5%) мала високий рівень сформованості соціально-комунікативних умінь, середній рівень спостерігався у 9 дітей (45%), а низький – у 10 дітей (50%). У контрольній групі (КГ) «Котики» показники були дещо кращими: 3 дітей (15%) демонстрували високий рівень, 10 дітей (50%) – середній, і 7 дітей (35%) – низький.

Формувальний етап включав впровадження ігрових ме-

тодик, спрямованих на розвиток комунікативних навичок та соціальної взаємодії. Протягом цього етапу діти активно залучалися до різноманітних ігрових ситуацій, що сприяло розвитку їх здатності співпрацювати, проявляти емпатію, висловлювати свої думки та почуття. У експериментальній групі «Веселка» проводилися такі ігри, як дидактична гра «Будинок дизайнерів», рухлива гра «Гірська дорога», дидактична гра-конкурс «Хвастощі», дидактична комунікаційна гра «Ми різні», музична дидактична кооперативна гра «Холодно – Гаряче», будівельно-конструкційна кооперативно-комунікаційна гра «Хмарочос», дидактична комунікаційна гра «Я і мій світ», сюжетно-рольова гра «Показ мод», сюжетно-рольова гра «Магазин іграшок» та сюжетно-рольова гра «Лікарня». Наведемо приклад конспекту сюжетно-рольової гри «Лікарня».

Мета: розвиток у дітей навичок співпраці, комунікації, емпатії та формування уявлення про професію лікаря; формувати уміння будувати діалог, розвиток адекватної емоційної реакції у спілкуванні та виховання толерантності до однопольовиків.

Матеріали: медичні інструменти (іграшкові), медичні халати та шапочки, ляльки або м'які іграшки для лікування, стіл для лікаря.

Організація обстановки: приміщення повинно бути облаштоване таким чином, щоб забезпечити комфортне перебування дітей. Має бути місце для розташування медичних інструментів, ляльок та столу для лікаря.

Хід гри:

Вступна частина: Вихователь привертає увагу дітей, повідомляючи їм про майбутню гру в лікарню. Він пояснює правила та ролі, які будуть виконувати діти: лікарі, пацієнти, медсестри.

Основна частина. Діти обирають ролі та розпочинають гру. Лікарі готують медичні інструменти, медсестри допомагають лікарям, пацієнти займають місця. Вихователь контролює

лює процес, допомагає дітям у разі виникнення труднощів, заохочує до ввічливого спілкування та емпатії.

Заклучна частина. Вихователь підсумовує результати гри, обговорюються враження від гри, наголошується на важливості допомоги та співчуття.

Результати гри: гра сприяє розвитку у дітей навичок співпраці, комунікації та емпатії. Діти вчаться допомагати іншим, висловлювати свої думки та будувати діалог. Гра також допомагає дітям розвивати впевненість у собі та здатність висловлювати свої думки, а також формує розуміння важливості допомоги іншим.

Програма управління формування соціально-комунікативних умінь у старших дошкільників в ігровому середовищі ЗДО включала: впровадження ігрових занять: організацію тематичних ігрових занять, спрямованих на розвиток комунікативних умінь (наприклад, гра «Я і мій світ»); проведення дидактичних, сюжетно-рольових, кооперативно-комунікаційних ігор, спрямованих на формування навичок співпраці (наприклад, гра «Хмарочос»). Інтеграцію ігор у повсякденну діяльність: використання елементів ігор під час щоденних занять та вільної діяльності дітей. Підтримку та розвиток досягнутих результатів: залучення дітей до постійного обговорення результатів ігор, внесення коректив у проведення ігрових занять за результатами спостережень.

Була розроблена управлінська програма, яка включала навчання вихователів методам ігрового навчання, створення сприятливого ігрового середовища та інтеграцію ігор у повсякденну діяльність дітей. Види роботи для вихователів: майстер-класи (теми: використання сюжетно-рольових ігор, організація кооперативно-комунікаційних ігор, розробка та проведення дидактичних ігор), тренінги (теми: ефективна комунікація з дітьми, методи розвитку емпатії у дошкільників, управління груповою динамікою під час ігрових занять), курси підвищення кваліфікації (теми: психологічні основи комунікативного розвитку дошкільників, сучасні методики

ігрового навчання, інтеграція ігор у освітній процес), стажування (теми: спостереження за проведенням ігрових занять, аналіз та обговорення методик роботи, участь у плануванні та проведенні занять).

Вихователям та методистам ЗДО було презентовано діяльність Всеукраїнської громадської організації для працівників дошкілля та запропоновано підвищити власну майстерність на курсах підвищення кваліфікації «Комунікації в управлінській діяльності: як досягти ефективності».

На контрольному етапі проводився комплексний аналіз змін, що відбулися у рівнях сформованості соціально-комунікативних умінь дітей порівняно з початковими показниками отриманими на констатувальному етапі експерименту. Цей етап показав суттєве покращення результатів в експериментальній групі. Високий рівень соціально-комунікативних умінь мали вже 7 дітей (35%), середній рівень залишився незмінним (9 дітей, або 45%), а кількість дітей з низьким рівнем зменшилася до 4 осіб (20%). У контрольній групі результати не змінилися: високий рівень продемонстрували 3 дітей (15%), середній рівень – 10 дітей (50%), і низький рівень – 7 дітей (35%).

Запровадження систематичних ігрових занять сприяло активному залученню дітей до процесу навчання, розвитку їхніх соціальних навичок та позитивних установок. Інтеграція ігрових елементів у повсякденну діяльність дозволила дітям закріпити набуті вміння у різних життєвих ситуаціях.

Ефективність ігрових методик також підтверджується стабільними позитивними змінами у поведінці дітей, які спостерігали вихователі. Підвищення рівня сформованості соціально-комунікативних умінь, здатність дітей працювати в команді, проявляти емпатію та підтримувати однолітків – всі ці досягнення стали можливими завдяки цілеспрямованому використанню ігор у навчальному процесі.

Ігровий підхід є ефективним засобом формування соціально-комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного

віку. Використання гри як основного методу навчання дозволяє створити сприятливе середовище для розвитку дітей, стимулюючи їх до активного навчання та взаємодії. Такий підхід може бути рекомендований для широкого впровадження у практику закладів дошкільної освіти, оскільки він сприяє всебічному розвитку дітей і підготовці їх до успішної соціалізації у подальшому житті.

Важливим аспектом є підготовка педагогів до використання ігрових методик, їх навчання та підтримка на всіх етапах впровадження програми. Проведення семінарів, тренінгів та майстер-класів сприяє підвищенню професійної компетентності вихователів, що, у свою чергу, позитивно впливає на якість реалізації програм з формування соціально-комунікативних умінь. Перспективою дослідження вважаємо використання казкотерапії у формуванні соціально-комунікативних умінь дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автюхович М. В. Формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи*: зб. наукових праць. Житомир: ФОП Левковець, 2022. Ч. 1. С. 26–28.

2. Айзенбарт М. М. Реалізація моделі формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності. *Молодь і ринок*. 2018. № 7 (162). С. 58–65.

3. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція: затв. наказом М-ва освіти і науки України від 12 січн. 2021 р. № 33. / наук. кер. Піроженко Т. О. та ін. Київ, 2021. 37 с.

4. Бетіна Г. О. Особливості соціального розвитку дошкільників в організованому ігровому просторі: дис. ... канд.. психол. наук.: 19.00.07. Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2014. 222 с.

5. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 191 с.

6. Пономарьова В. Л., Захарченко В. В. Соціально-комунікативний розвиток дитини дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри. *Multidisciplinary academic research and innovation: The XXVII International Science Conference*, May 25 – 28, 2021. Amsterdam, Netherlands: ISG, 2021. С. 588–590.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка А. Магда

У сучасних нестабільних умовах розвиток дитини часто супроводжується негативними переживаннями, зокрема підвищеною тривожністю, що негативно впливає на гармонійне формування особистості. Вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від компетентного підходу педагога до формування ігрових умінь у дітей старшого дошкільного віку. Це дозволяє ефективно спрямовувати ігрову діяльність, уникати конфліктів між дітьми та створювати комфортне середовище для їх розвитку, одночасно виконуючи професійно-педагогічні завдання [1].

Дошкільний вік важливий у становлення дитини. У цей час у спілкуванні дитини з однолітками та дорослими виникають досить складні взаємини, які істотно впливають на розвиток його особистості. Спілкування є умовою формування суспільних якостей особистості дитини, прояв та розвиток засад колективних взаємовідносин дітей.

У разі гуманізації освіти на сучасному етапі особливу увагу приділяється особливостям поведінки людини, її вчинків, характеру взаємодії з людьми, особистісної готовності до вирішення складних життєвих, зокрема конфліктних ситуацій.